

ФЕМІНІТЫВЫ Ў БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ

Калейчык Ганна

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь*

Албут А.А. – магістр філ. навук

Разглядаюцца фемінітывы беларускай мовы: стылістычныя аспекты, словаўтваральныя асаблівасці, сацыялінгвістычныя пытанні (стаўленне да фемінітываў і гатоўнасць ужываць студэнтамі тэхнічных спецыяльнасцей падобныя адзінкі ва ўласным маўленні).

Фемінітывы – гэта назоўнікі жаночага роду, утвораныя ад аднакаранёвых назоўнікаў мужчынскага роду. Дадзеная азначенне было перакладзена з рускай мовы. Ні ў адным тлумачальным слоўніку беларускай мовы пакуль не фіксуецца гэтае слова, але моўная з’ява, як і сацыяльная прычына яе актывізацыі, шырока вядома. Таму лічым, што фемінітывы з’яўляюцца актуальнай тэмай для даследавання.

Калі мы думаем аб гендырэктары буйной фірмы, мы часцей за ўсё ўяўляем мужчыну. Ёсць вялікая колькасць сфер, у якіх жанчыны не працавалі. Прычынай магла быць забарона на ўзроўні дзяржавы ці проста было не прынята, каб жанчыны там працавалі. Таму ў гэтых сферах асабліва не хапае фемінітываў. У прыватнасці фемінітываў не хапае ў STEM (science, technology, engineering and mathematics). Усяго 29% рабочых месцаў у гэтай сферы заняты жанчынамі [1]. Таму фемінітывы ў гэтых галінах проста не існуюць ва ўжыванні, з’яўляюцца неалагізмамі (напрыклад, *аналітыкіня, інжынерыца, менеджарка*) або маюць негатыўную, гутарковую афарбоўку (напрыклад, *матэматыца, фізіца, хіміца*).

Ужо не першы год ідзе спрэчка аб неабходнасці фемінітываў. Многія сцвярджаюць, што фемінітывы непатрэбны, бо нятрэба іншы раз падкрэсліваць род. Аднак жа род усё роўна падкрэсліваецца, толькі мужчынскі. Здаецца, што толькі мужчыны вітаюцца ў STEM-сферы. Жанчыны як бы працуюць ад асобы мужчын. Аднак жа жанчыны таксама абсалютна здольны выконваць работу ў гэтых напрамках. Пры усім гэтым сярод праціўнікаў зусім нячаста сустракаюцца людзі, якія выступаюць супраць фемінітываў, калі гутарка ідзе пра малааплатавыя пасады (напрыклад, *прыбіральшчыца, нянька, пасудамыйка*).

Сярод студэнтаў тэхнічных факультэтаў БДУІР, БДУ і БДТУ было праведзена апытанне, у якім прыняло ўдзел 202 чалавекі. Паводле нашага апытання, 15,3% студэнтаў(так) не ведаюць што такое фемінітывы. Сярод астатніх 84,7% 51,5% студэнтаў(так) станюцца ставяцца да фемінітываў, 38,0% лічаць, што іх можна выкарыстоўваць толькі ў гутарковым стылі мовы, і 10,5% лічаць, што выкарыстанне фемінітываў недапушчальна ні пры якіх абставінах.

Аднак жа фемінітывы зусім няхутка ўводзяцца ў абиход нават у гутарцы. На сайце БДУІР можна было часцей ужыць фемінітыву *загадчыца*, але пераважае форма *загадчык* і ў дачыненні да жанчын. Паводле нашага апытання, толькі 28,1% студэнтаў(так) выкарыстоўваюць фемінітывы, 25,7% – зусім не выкарыстоўваюць фемінітывы, 46,2% – выкарыстоўваюць толькі фемінітывы, якія фіксуюцца ў слоўніках (напрыклад, *настаўніца, выхавальніца, загадчыца*).

Зараз жанчыны могуць працаваць як інжынеркі ці менеджаркі. Колькасць жанчын, якія паступаюць на STEM-спецыяльнасці з кожным годам узрастае на 6% [1]. Ужыванне фемінітываў – гэта вынік уплыву грамадства на мову.

Узнікае пытанне: як жа правільна ўтвараць фемінітывы? Для рускай мовы быў зроблены сайт *feminitives.ru*, дзе можна напісаць назву прафесіі і атрымаць фемінітыву. Трэба толькі ведаць, што суфіксы *-ш-* і *-ых-* лепш не выкарыстоўваць, таму што гэтыя суфіксы выкарыстоўваліся не для абазначэння жанчын паводле прафесіі, а прыналежнасць да мужа дадзенай прафесіі (*генеральша*).

Беларускай мове больш характэрны фемінітывы, чым рускай. Вялікі ўплыў на рускую мову зрабіў сацыялізм і зварот да усіх словамі *грамадзянін, таварыш*, незалежна ад пола. Беларуская мова захавала гнуткасць і шырэйшыя магчымасці выкарыстоўваць фемінітывы з нейтральнай эмацыяльнай афарбоўкай. Таму у перспектыве фемінітывы могуць актыўна ўвайсці ў беларускую літаратурную мову.

Спіс выкарыстаных крыніц:

1. *Women in STEM: Statistics to Inspire Future Leaders [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу : <https://www.bigrentz.com/blog/women-in-stem-statistics>. – Дата доступу : 05.12.2022.*